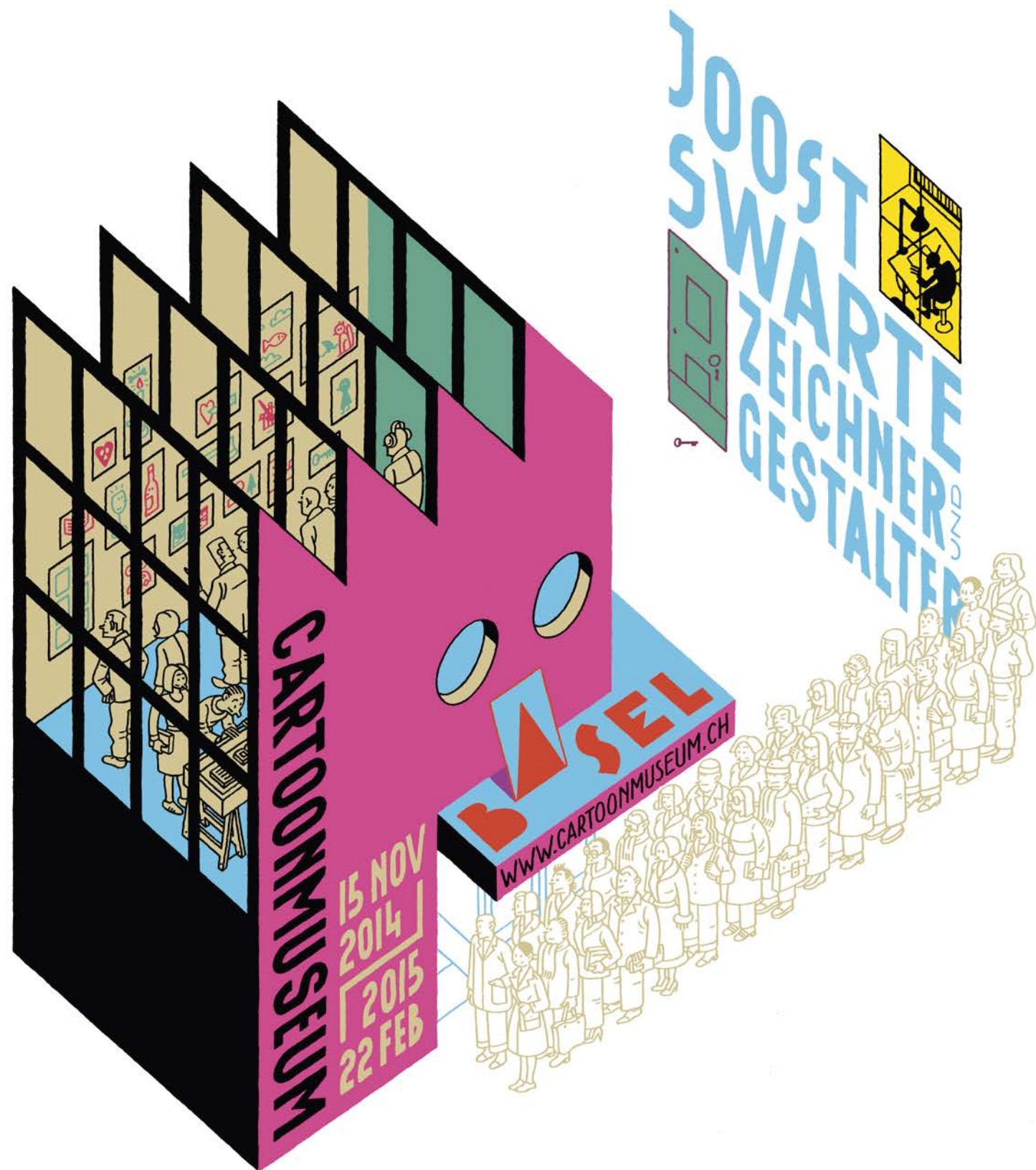

Affiche voor
Cartoonmuseum Basel
2

Index Outs & Ins Revue
3

Inleiding
3

Dr. Ben Cine & Dee
4

Van der Hoek en Hakema
doen de Betonproef
5

The Comix Factory
6

Een tekenaar als architect?
Mélanie van der Hoorn
7

Verticaal horizontaal,
Maarten Kloos
14

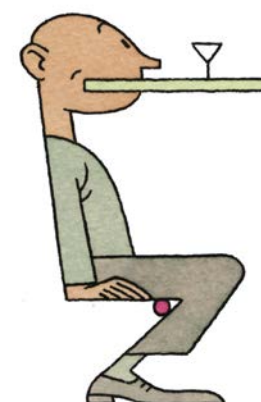
Etalage
16

Outs & Ins Revue
81

Dankwoord en colofon
112

INDEX OUTS & INS REVUE

- 81 COUPE D'ALPHA
- 82 REAL FREE PRESS
- 82 MUSEUMBANKJE
- 83 WOONHUIS
- 85 DE IDEALE KEUKEN
- 86 VAN REEKUM MUSEUM KINDERMEUBELS
- 86 LESKOFFER
- 87 VAKANTIEHUISJE
- 87 DE GEÏLLUSTREERDE STAD
- 88 THEATER TONEELSCHUUR
- 90 DE RAAKS
- 91 STRIPCENTRUM HAARLEM
- 91 BLOKKENKOOS
- 92 JOHANNES ENSCHEDÉ HOF
- 94 MARKTPLEIN EN TOREN
- 95 HOTEL ALFABET
- 96 FLORIADE
- 96 KASTENMEUBEL
- 97 HERGÉ MUSEUM
- 98 OPENBARE BIBLIOTHEEK AMSTERDAM
- 99 BOGERT HET VLIEGENDE PAARD
- 99 KINDERSTOEL 22+2
- 100 AMSTERDAM JORDAAN
- 101 BLOEMENSTALLETJE
- 101 WASHINGTON
- 102 KANTOOR EN WONING
- 103 PRINT PAKT LIVE
- 103 ATELIER
- 104 TOO GROOTES KEUKEN
- 105 NICO VENNICK
- 106 OOGZIEKENHUIS KINDERMEUBELS
- 106 BEJAARDENHUIS
- 107 ZEICHENKABINE
- 107 VOGELHUISJES
- 108 SLAAPHUISJE
- 109 DE VIERHOEK
- 110 BEUGELSTOEL RIETVELD
- 110 BD BOUM BLOIS
- 111 HAARLEMMERHOUT
- 111 VERENIGING EIGEN HUIS

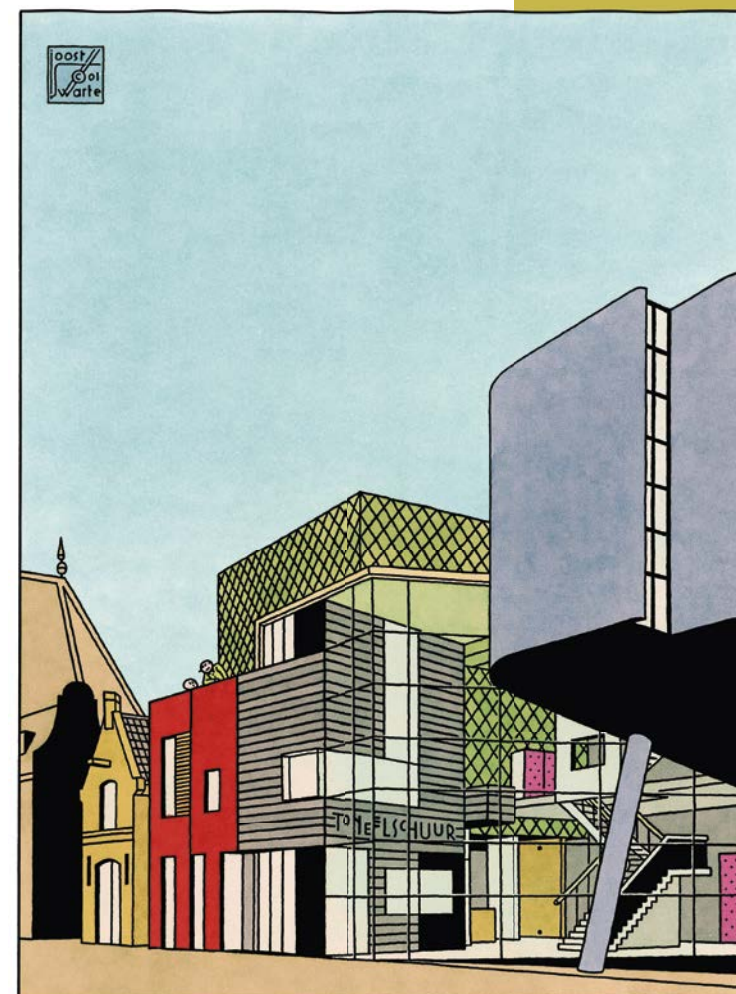
Architectuur is vanaf het begin alom aanwezig in het oeuvre van Joost Swarte. Een lezing, die hij bijwoonde van de architecten Van der Broek en Bakema waar ze hun ideeën uiteen zetten voor het centrum van Eindhoven, brengt hem in 1972 tot een satire: *Van der Hoek en Hakema doen de Betonproef*. In een serie voor kinderen, die hij tekende voor het weekblad *Vrij Nederland*, schrijft en tekent hij over bouwkundige onderwerpen zoals het metselverband. Aan de tekeningen in de Etalage op pagina 16 en verder, is nauwelijks te zien of ze autonoom zijn of in opdracht zijn gemaakt. Vanaf pagina 81 in de Outs & Ins Revue staan de architectonische werken van Joost Swarte zoals het theater de Toneelschuur. Zijn interieur ontwerpen, meubels, en zo meer.

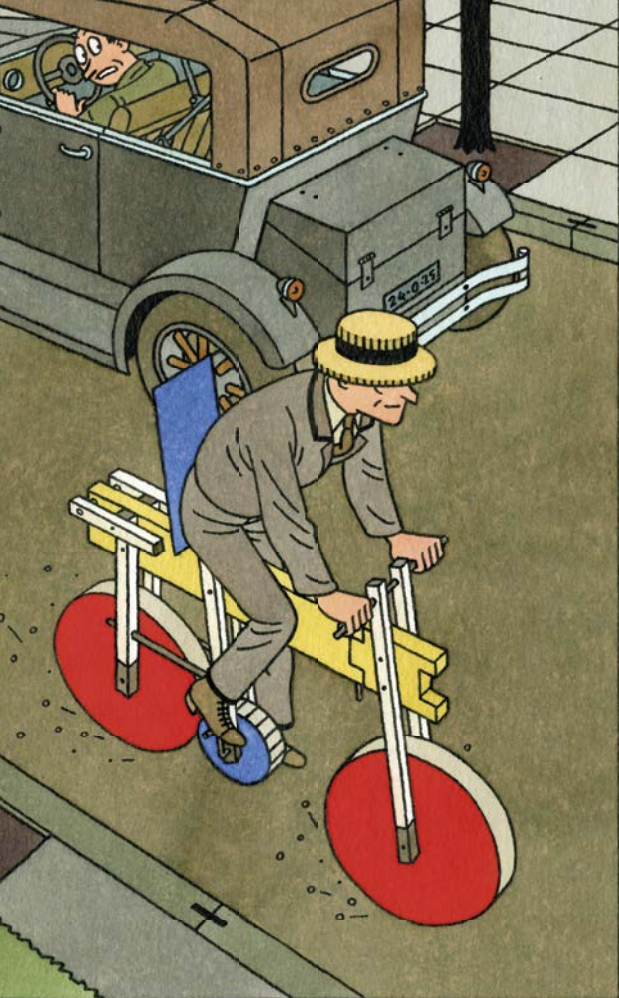

EEN TEKENAAR ALS ARCHITECT?

Het begon allemaal met de Haarlemse Toneelschuur, waarop spoedig het Johannes Enschedé Hof volgde. Inmiddels kijken we er niet eens meer van op dat kunstzinnig duizendpoot Joost Swarte, van oorsprong striptekenaar, ook nog voor vier appartementen in de Amsterdamse Willemsstraat tekende. Maar al zijn we snel aan het idee gewend, zo vanzelfsprekend is het niet, dat een striptekenaar gebouwen (mee) ontwerpt. Met recht kan de vraag worden gesteld: Wat gebeurt er als een striptekenaar zich met architectuur gaat bemoeien?

JE KRIJGT EEN GAMMELE CONSTRUCTIE VAN PAPIER-MACHÉ ... is waarschijnlijk wat velen in eerste instantie zouden zeggen – ofwel: de architectuur in strips heeft meer weg van de kartonnen wandjes in filmdecors, dan van echte gebouwen. Het dominerende beeld is dat van de striptekenaar die volkomen imaginaire bouwsels uitdenkt en bij de weergave ervan zelfs de meest elementaire regels van perspectieftekenen aan zijn laars lapt. Zelfs architect Henk Döll ontkent niet dat hij, ondanks zijn onmiddellijke enthousiasme om met Joost Swarte de Haarlemse Toneelschuur en het Johannes Enschedé Hof te realiseren, in het begin ook een beetje huiverig was. De vier beelden waarmee de Toneelschuur zijn aanvang nam, waren letterlijk zeer sfeervol en vertelden met veel overtuigingskracht het verhaal van het toekomstige gebouw, maar ze waren ook nog teveel “kruip-door-sluip-door” en de architectonische uitwerking dreigde “een kakofonie” te worden: “Het werd toch wel erg versnipperd, rommelig, chaotisch. En aangezien geen van ons wilde dat het een gebouwd stripverhaal zou worden, moesten we het een beetje tot rust brengen”. Natuurlijk hoeven striptekenaars in tegenstelling tot architecten over het algemeen geen rekening te houden met een programma van eisen of andere randvoorwaarden. Dat neemt niet weg dat sommigen een heel realistische kijk op architectuur kunnen hebben en dat er een diepgaande reflectie aan hun werk vooraf kan gaan, waarin allerlei aspecten een plaats krijgen die architecten te vaak uit het oog verliezen. Steeds meer mensen die in de architectuur werkzaam zijn, zijn zich daar ook terdege van bewust. Het is niet voor niets dat woningcorporatie Ymere in de Amsterdamse Willemsstraat inmiddels trots met ‘een cartoonesk plan’ van Joost Swarte kan pronken: het strip-

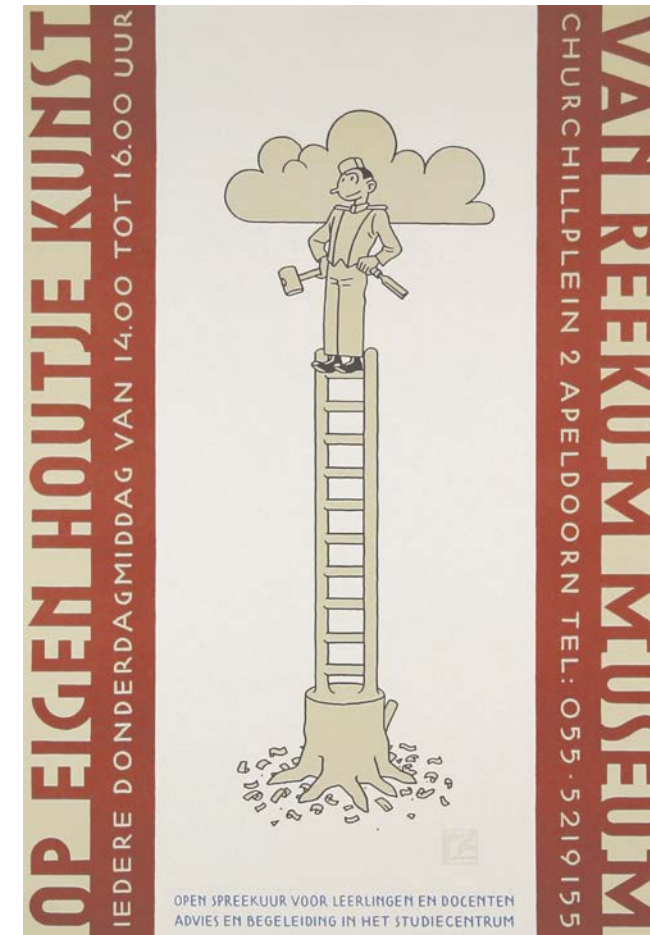
VERTICAAL HORIZONTAAL

Hoe kan het dat er zoveel parallelle belangstellingen zijn bij Joost Swarte en mij, en dat we elkaar in onze jonge jaren niet zijn tegengekomen, terwijl we bij elkaar in de buurt woonden? Als Joost naar school fietste, van Heemstede naar Haarlem-Noord, sloeg hij graag een onbekende weg in en ontdekte zo bijvoorbeeld de architectuur van J.B. van Loghem. Ik groeide op in Tuinwijk, een project van Van Loghem. Het zou zomaar hebben gekund dat hij langsfietste terwijl ik op straat voetbalde.

In de zomer van 1980 logeerde Joost bij vrienden in Parijs. Hij was gefascineerd door de architect Robert Mallet-Stevens, en ging op zoek naar zijn gebouwen. Hij heeft ze allemaal bezocht. In diezelfde tijd stond ik in nauw contact met de familie Mallet-Stevens.

DE FIETSER Joost heeft hem vaak getekend. De beweging van de fietser is interessant. De trapper moet van boven naar beneden worden getrapt. De fiets gaat daarvoor vooruit, een dynamisch samengaan van verticaal en horizontaal. De fiets is het ideale voertuig voor een avontuurlijke geest. In 2004 fietsten Joost en ik samen door Shanghai, op zoek naar plekken die voor automobilisten verborgen blijven.

DE BIJTER De verwarring zaaiende omgeving en de taaie architect die op zoek is naar structuur en een bruikbare omgeving; ontwerpen in een notendop. Joost laat het ons zien op het omslag van het tijdschrift *L'Architecture d'Aujourd'hui* uit 1988, een speciaal nummer over de Nederlandse architectuur, waaraan ik redactioneel meewerkte.

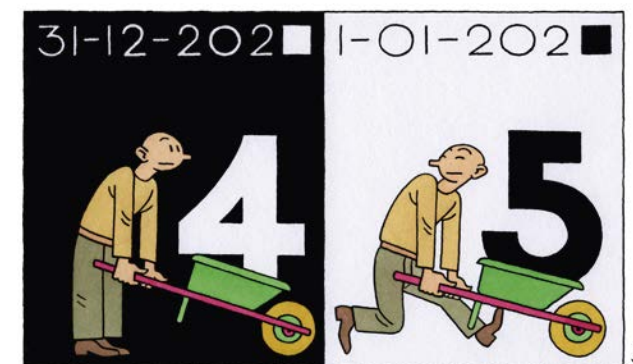

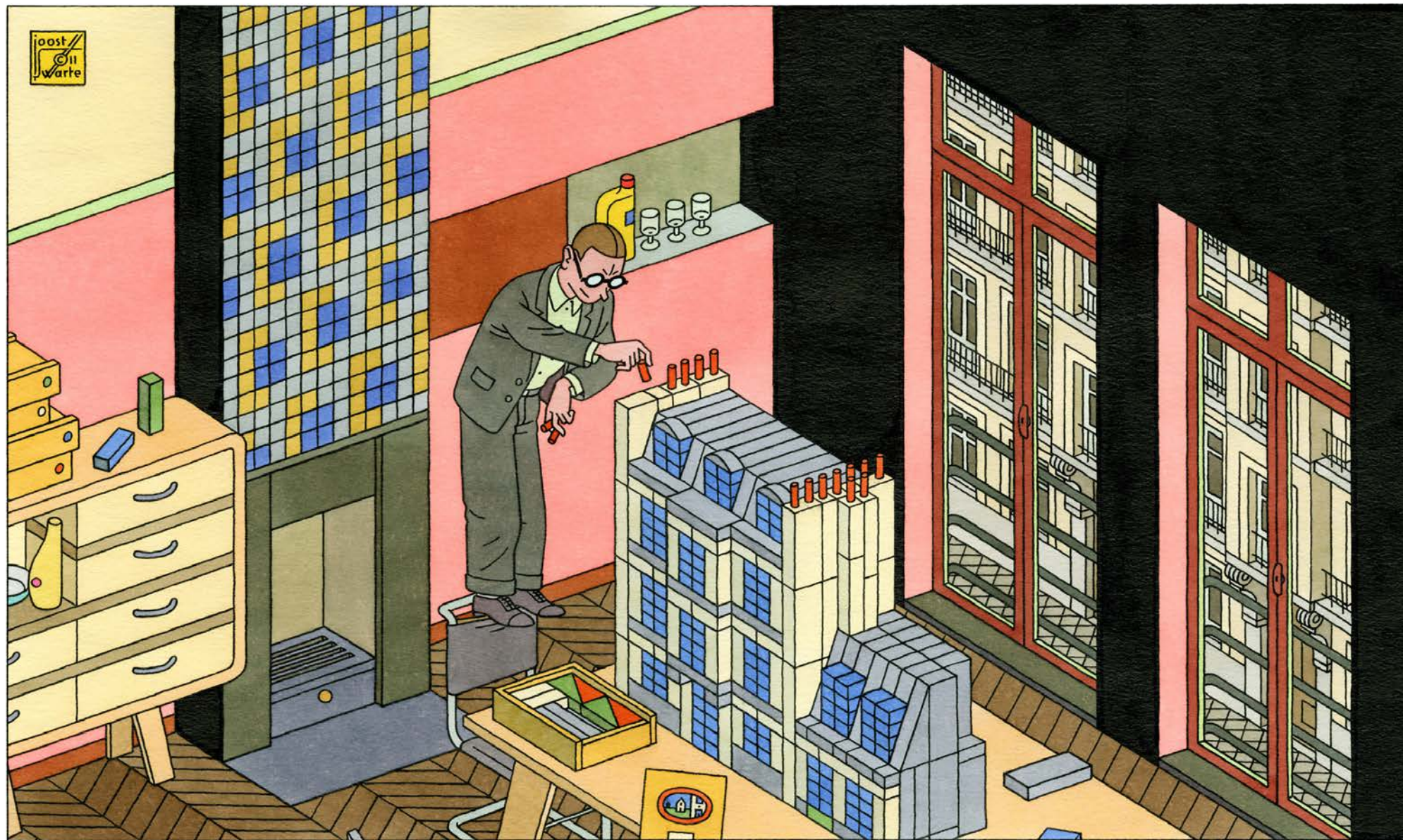
DE LADDER In 1998 tekende Joost een affiche voor de educatieve afdeling van het Van Reekum Museum in Apeldoorn. We zien een getekend figuur met zijn hoofd in de wolken. De ladder die dat mogelijk maakt, heeft hij zelf uit een boom gehouwen met hamer en beitel. Zelfwerkzaamheid en voldoening samen in een enkel beeld.

DE OMKIJKER Een tekening geeft ons vaak een momentopname. Toch kan ze ook uitnodigen vooruit te kijken of terug te blikken. Op 1 januari van dit jaar kreeg ik een nieuwjaarswens van Joost in de mail, waarop deze samenhang tussen verleden en toekomst ons wordt duidelijk gemaakt.

De fietser, de bijter, de ladder en de omkijker zijn enkele voorbeelden uit een oeuvre waar beweging in zit en ons ruimte laat om te interpreteren.

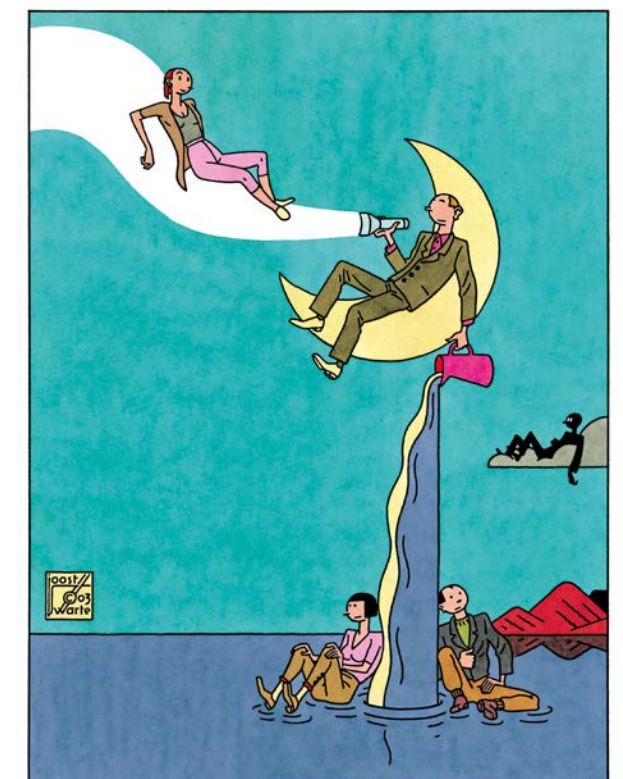
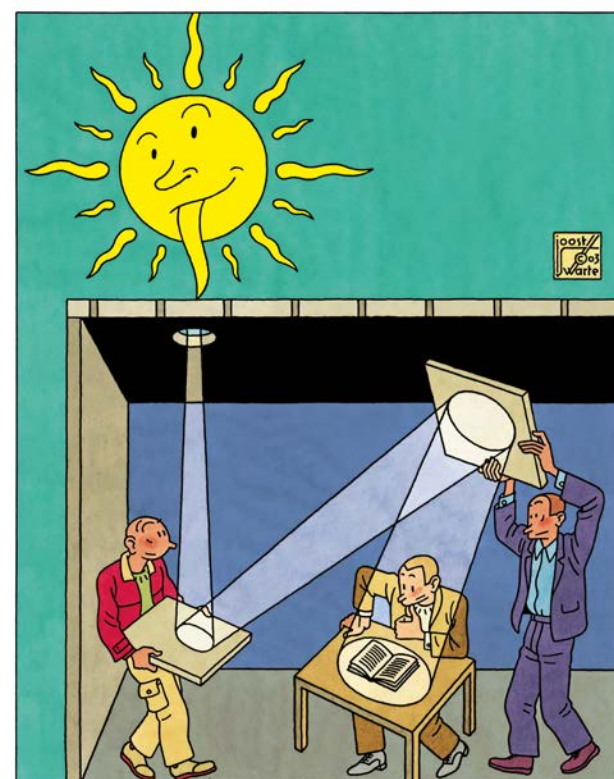
Maarten Kloos

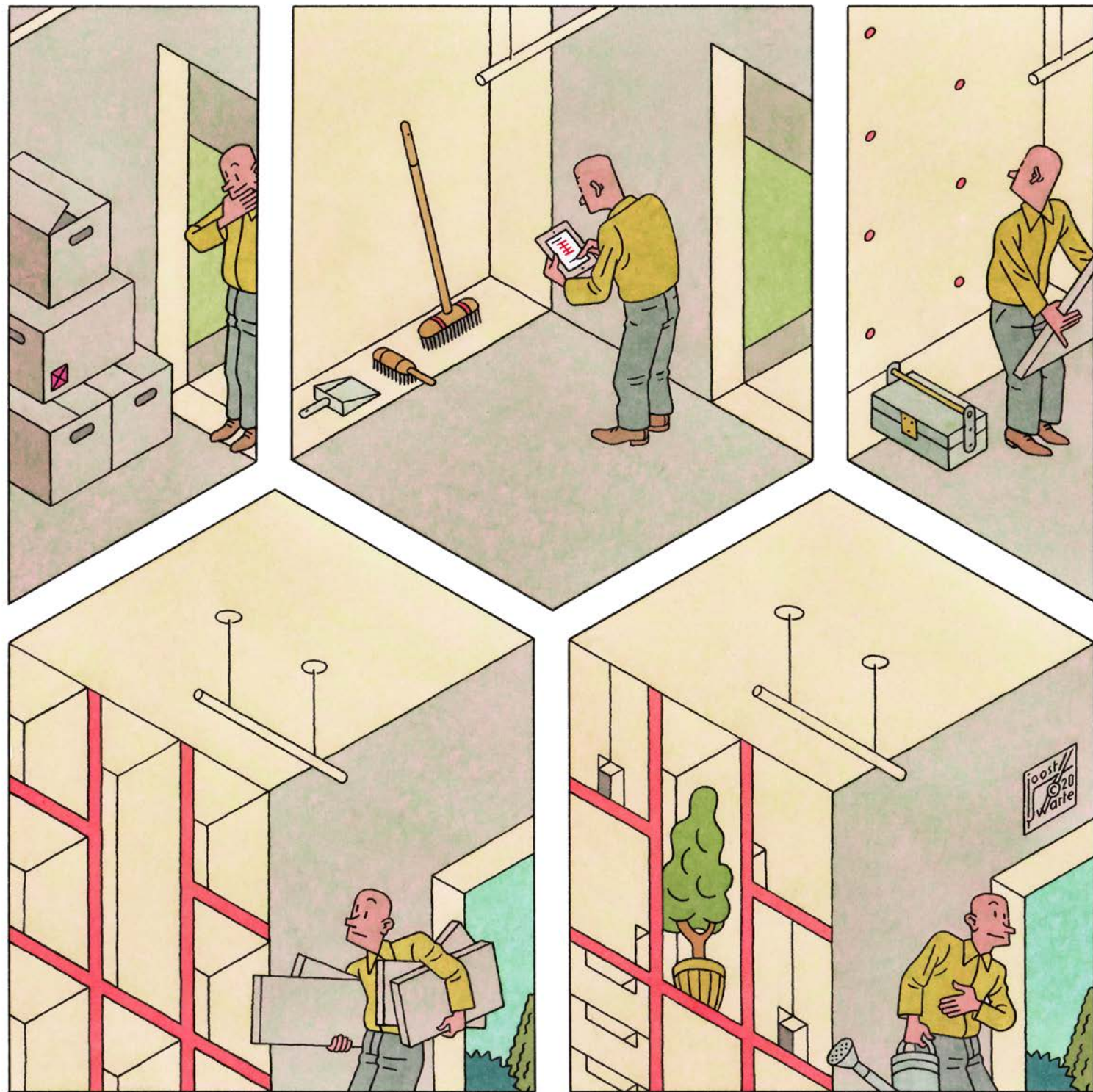

Paris vers l'abstraction, tekening voor Galerie Champaka, 2011

Vanwege de Salone del Mobile Milano produceerde het architectuur tijdschrift *Abitare* vijf kranten. Op het omslag iedere keer een tekening die een ander aspect van wonen laat zien, 2005

Ieder jaar vraagt het bedrijf Intos Interieurbouw een andere kunstenaar een werk te maken dat tevens dienst kan doen als nieuwjaarswens, 2020

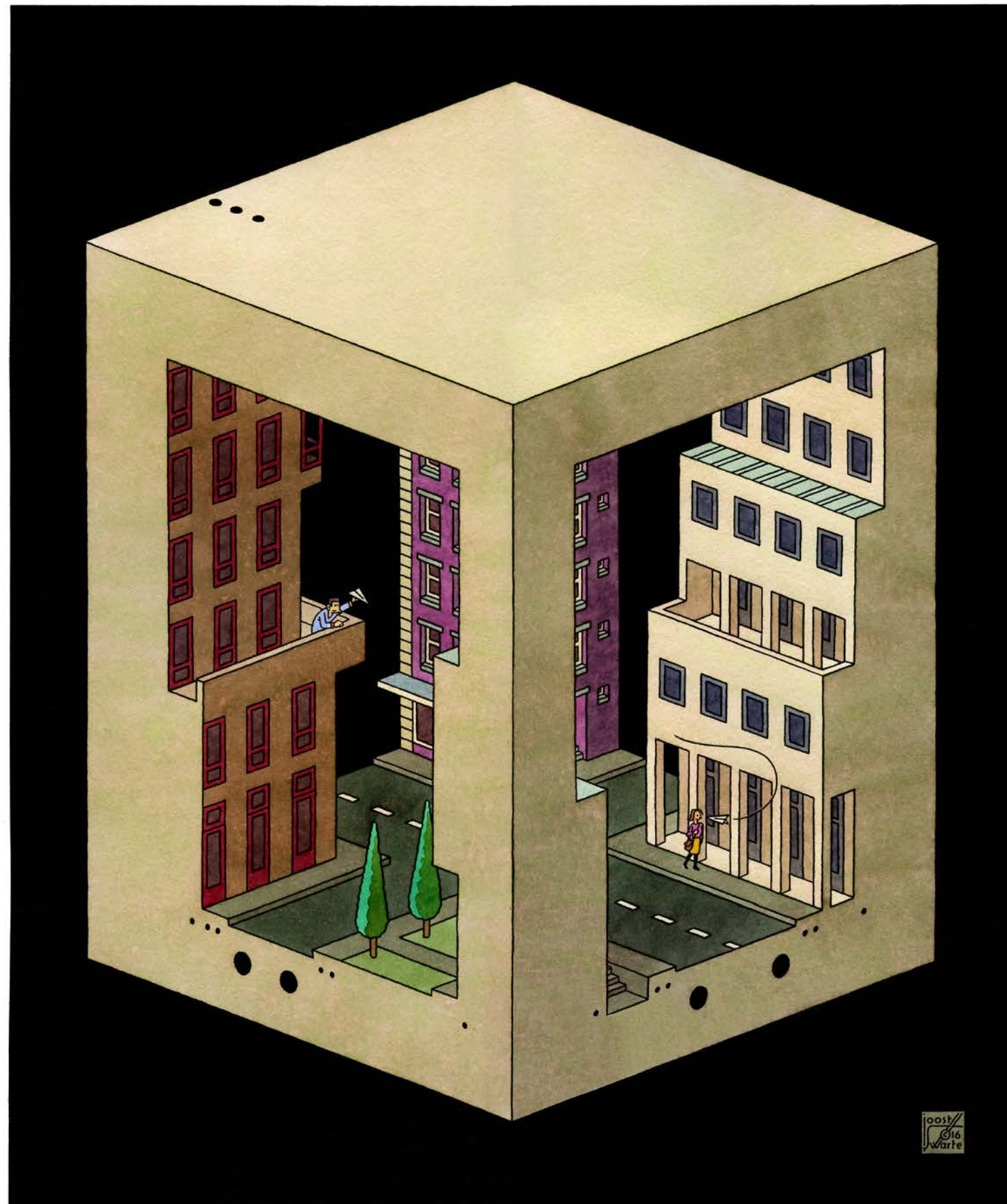
Tekening uit de serie La maison idéal, voor Galerie Champaka, 2013

OUTS & INS REVUE

Uit de tekeningen in dit boek mag blijken dat de gebouwde omgeving mijn belangstelling heeft. Los van de architectuur zelf, maak ik gebruik van de verhalende mogelijkheden. Een raam in een muur van een kamer kan de opgevoerde personages in een tekening, van elkaar scheiden, terwijl ze op het platte vlak van de tekening gelijkwaardig naast elkaar staan. Het kan ook zijn dat een uitzicht een rol heeft in een verhaal, terwijl een getekend personage dat ons aankijkt dit niet in de gaten heeft. Een deur is zelden alleen decor, het schept een verwachting. Het kan zijn dat er iemand door naar binnenkomt.

Bij het ontwerpen van gebouwen en inrichting ligt dat anders. De architect of ontwerper schept condities, de gebruiker vult het zelf in. Ieder ontwerp begint met beperkingen, gedictieerd door de omgeving, de materialisering, het te verwachten gebruik en het beschikbare budget. Ontwerpen is een puzzel, die met creativiteit kan worden opgelost. Er is geen formule, ieder proces is anders. Ook belangrijk: gedurende het hele proces ontvankelijk blijven voor invallen. Een nieuw project kan niet ingevuld worden op basis van ervaringen alleen. Ieder project verdient een eigen benadering, een duik in het onbekende. Het zal met nieuwsgierigheid te maken hebben.

La cité modulaire, tekening voor Galerie Martel, 2016

COUPE D'ALPHA

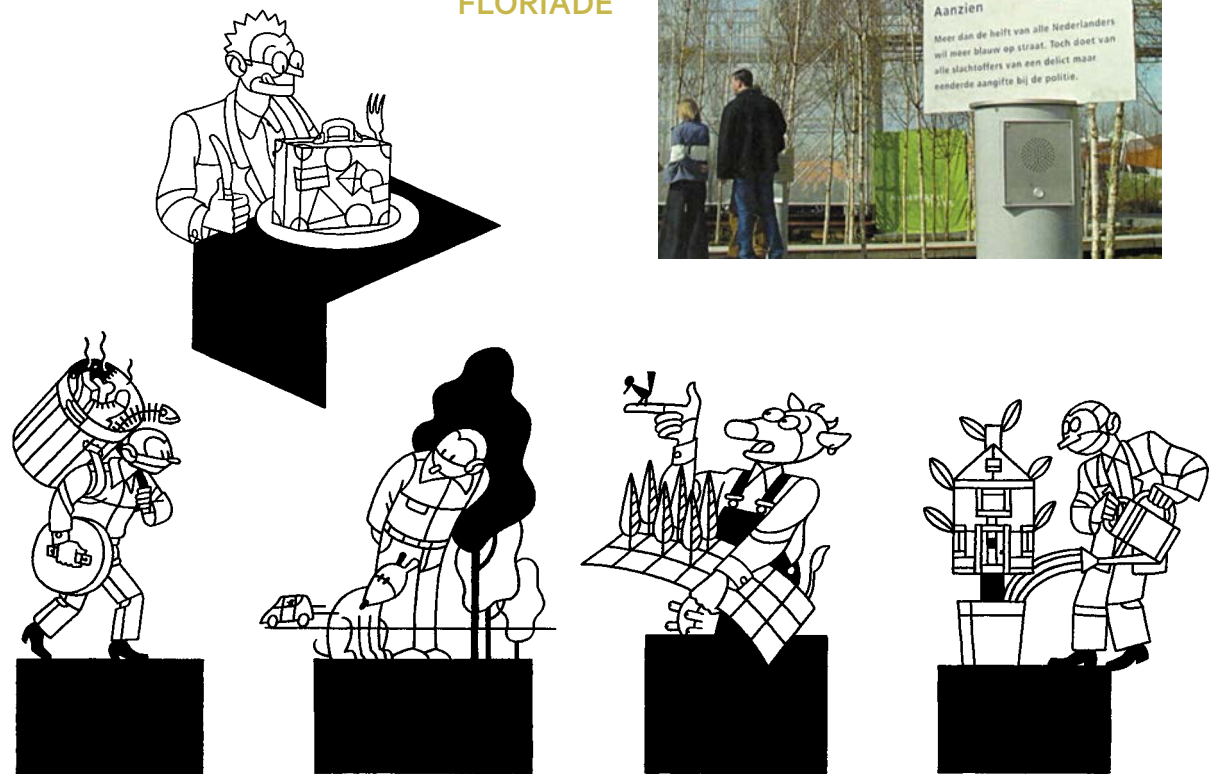
In 1988 opende het Frans Hals Museum/locatie Vishal de Wereldtentoonstelling van Joost Swarte. Er waren originele tekeningen en voorbereidend schetswerk te zien. Vanzelfsprekend moesten de bezoekers ook kennis kunnen nemen van boekpublicaties. Daarvoor ontwierp ik voor het museum een leestafel.

De centrale poot is een schreefloze kapitale A met scherpe zijde die het maagdelijk witte tafelblad doorsnijdt. Het alfabet dringt zich op aan ons lege hoofd. De uitvoering van "Coupe d'Alpha" was in handen van decorbouwer Huib Nelissen en meubelmaker Nico Vennik.

De Nederlandse overheid nam deel aan de grote tuinbouwtentoonstelling Floriade in 2002 in Hoofddorp. Het paviljoen werd ontworpen door architect Thijs Asselbergs. De tuin van het paviljoen werd ingericht door landschaps-architect Steven Slabbers. Mij werd gevraagd of ik beelden wilde ontwerpen in die tuin. De beelden moesten duidelijk maken voor welke maatschappelijke keuzes ons land stond. De thema's waren verzameld door Carli van Emde Boas. Ik heb de 25 beelden transparant gemaakt, het zijn draad-sculpturen geworden die het zicht op de tuin niet belemmerden.

FLORIADE

KASTENMEUBEL

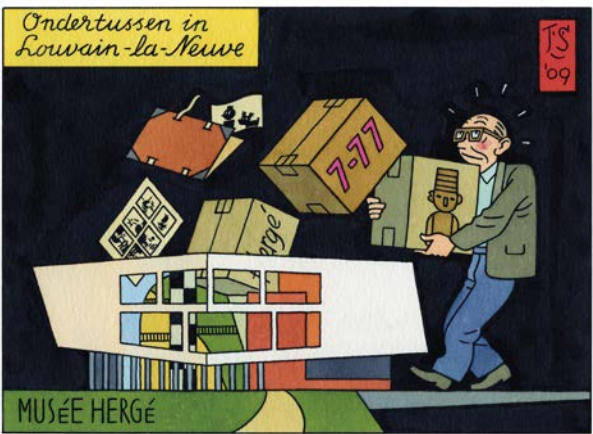
Vlak voor de oplevering van het theater De Toneelschuur in 2003 vroeg de aannemer De Nijs mij om een meubel te ontwerpen dat ze als cadeau konden achterlaten in de Toneelschuur. Ik bedacht extra kasten voor de keuken in de vorm van een stoel en een tafel. Het tafelblad kan worden verschoven zodat er een laptop in kan worden opgeborgen. Onder het hoog opgehangen witte kastje zit een leeslamp verborgen dat kan worden aangezet met een klap op het oranje blokje waar de lichtknop in verborgen zit.

Het festival Stripedagen Haarlem had in 2000 een tentoonstelling op het programma over het Kuifje album *De Blauwe Lotus* van tekenaar Hergé. De tentoonstelling vond plaats in de Vleeshal, een tentoonstellingsruimte van het Frans Hals museum. Ik was een van de curatoren en leerde zo de weduwe van Hergé, Fanny en haar man Nick Rodwell kennen. Ze nodigden mij enkele jaren later uit om een plan te ontwikkelen voor het Hergé Museum. De plek was bekend: Louvain la Neuve, zo'n 60 kilometer van Brussel. De architect van het museum was Christian de Portzamparc. Samen met Philippe Godin (officiële biograaf van Hergé, hij wist alles van de collectie) en Thierry Groen-

steen (voormalig directeur van het Centre National de la Bande Dessinée, het stripmuseum in Angoulême, Frankrijk) schreef ik aan een inhoudelijk programma van eisen dat richting moest geven aan het architectonisch ontwerp. Toen de architect zijn ontwerp klaar had, heb ik gewerkt aan de inrichting van de zalen, samen met tentoonstellingsmaker Winston Spriet. Los van de uitgeschreven ideeën kon ik mijn ontwerpideeën duidelijk maken met schetsen. In de laatste fase heb ik de pictogrammen voor het museum ontworpen. Het museum heeft een zaal voor tijdelijke tentoonstellingen waar in 2007 een tentoonstelling met mijn werk te zien was.

HERGÉ MUSEUM

7 LE MUSEE D'ETHNOGRAPHIE

